

Stjepan Šmid. List bo izhajal vsakega 5. in 20. v mesecu. Zanj ni posebne naročnine, temveč ga dobivajo naročniki „Napredka“ brezplačno. V programu pravi uredništvo, da bo listu v prvi vrsti naloga stanovska borba. Smoter tej borbi pa je svobodna šola in svobodno učiteljstvo, a s to je v najožji zvezi svoboda domovine in naroda. Zakaj, ako je resnica, da more svobodna šola delovati samo na svobodni zemlji, tedaj je resnica tudi to, da si ne moremo misliti svobode naroda brez svobodne vzgoje, ki jo jamči samo svobodna šola. — Ljudska šola je vzgojna šola, in v nji ni pouk svrha, nego samo vodstvo, da se med deca razvije značaj ter se narodu vzgoje vrli sinovi in hčere. — Ljudska šola se mora osvoboditi vsakega enostranskega vpliva. Šolo naj imajo v rokah pozvani strokovnjaki, a ne elementi, ki jim je ona tuje in nepoznana polje. V tem smislu hoče list zagovarjati svobodo šole in učiteljstva. Isto hočete tudi vi, Slovenci. To mi dokazuje članek vašega tovariša Gangla. — Svijetlo i tmina — ki ga je priobčil naš „Napredak“ lansko leto (str. 617.) — „Hrvatski učiteljski dom“ se bo brez ozira na katerokoli osebo boril samo za resnico in pravico, posebno pa za napredek šole in učiteljstva. — Ni mogoče, da pojde brez boja, tudi ta je potreben, samo stvaren mora biti in voditi se mora na dostojen in pošten način.*) Geslo novega lista je: ljubezen za šolo in učiteljstvo, ljubezen za domovino in narod.

Napredek znači tudi namera predsednika „Hrvatske pripomočne i posmrtno zadruga“ (nekako slične vašemu „Vdovskemu društvu“), tovariša Matije Lisca, ki misli v to zadrugo uvesti določila, da bi obenem odgovarjala tudi vaši „Jubilejski samopomoči.“

Tudi hrvaško učiteljstvo se torej živahno giblje, kar bodi veselo znamenje vesele bodočnosti.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodono naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.
registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca grudna: K 159.940-59.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljavne navedenih znamk se ne odgovarja.

Preosnova srbskega narodnega šolstva.

Belgrad, 5. januarja 1908.

— p — Naš naučni minister namerava uvesti v naše narodno šolstvo temeljito preosnovo. Nedavno je bil poklican k njemu učitelj Jovan P. Jovanović, urednik pedagoškega lista „Prosvete“ v Kragujevcu, ki vedno deluje za zblizanje in skupnost jugoslovanskega učiteljstva.

Naučni minister mu je dejal, da je namenjen uvesti korenite reforme v uredbo srbskega narodnega (ljudskega) šolstva. Popolnoma je uverjen o nujni potrebi podaljšanja šolske obveznosti, ker ne daje osnovna šola s štirimi leti učenja zadostnih rezultatov ter tako ne zadošča v popolni meri potrebam, ki se vzdržuje zaradi njih.

V tem uverjenju hoče minister ukreniti, da naj traja obvezno šolsko obiskovanje narodnih šol šest let za one, ki ne prestopijo v srednje šole, a po osnovnem šolanju šestih let v redni osnovni šoli se uvede tudi obvezno šolanje do končanega osemnajstega leta.

Ker pa so za izvedbo te namere potrebna tudi večja denarna sredstva, je naučni minister zahteval že sedaj zvišanje državnih šolskih doklad. Te doklade so znašale v preteklem letu 27%, a v projektu državnega proračuna za leto 1908, so doklade povišane na 32%, torej za 5%.

Srbsko učiteljstvo z veseljem pozdravlja to namero svojega prvega šolskega funkcionarja ter je uverjeno, da se kmalu izpremeni v istino. Tudi kralj Peter je zavzet za napredek narodnega šolstva, ker je z učiteljstvom vred uverjen, da je samo prosveta tista moralna sila, ki more dvigniti narod v vsakem pogledu.

*) Kakšen ne sme biti boj, to vam kažejo naši klerikalci, ki so učitelji vašim furtinašem. Uredn.

Srbskemu učiteljstvu, ki pazno motri vaše delovanje, je hudo, ko vidi, koliko trdih nasprotnikov ima slovensko učiteljstvo pri svojem plemenitem prizadevanju. Takih nasprotnikov mi nimamo, ker hočemo vsi s šolo prosvetiti narod. Zato pa so naše simpatije na vaši strani!

Dežel. slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani.

Občni zbor tega društva se je vršil takoj po zborovanju „Društva za zgradbo Učiteljskega konvikta“, ki smo o njem poročali v zadnji številki svojega lista.

O tem 39. občnem zborovanju prijavljamo pa danes nastopno poročilo.

Predsednikov nagovor.

Tovariš Juraj Režek:

Slavni zbor! Otvaram današnje naše glavno zborovanje. Predvsem prav srčno pozdravljam v imenu društvenega odbora vas vse, cenjene gospodične tovarišice in vrle gospode tovariše, ki ste se našemu vabilu letos zopet odzvali v tako mnogobrojnem številu.

Posebno iskreno pa pozdravljam še današnje naše goste, gospode tovariše iz Štajerske in Primorske, ki ob vsaki priliki kažejo lepo svojo kolegialnost in solidarnost z učiteljstvom kranjskim, in g. tovariš Pesek je iz prijaznosti celo prevzel poročilo ob današnjem našem zborovanju. (Živio!)

Istotako srčno pozdravljam pa tudi gospode zastopnike naših dnevnikov, ki kažejo s tem veliko svoje zanimanje za naš učiteljski stan.

Štirideseto leto bo prihodnje leto že minilo, odkar se je postavil temelj našemu društvu. In v dolgem tem času je naše društvo vedno obračalo vso svojo pozornost na izboljšanje našega narodnega šolstva, ki je bilo ravno ob tistem času še docela zanemarjeno; obračalo pa je tudi vso svojo skrb za izboljšanje našega gmotnega stanja, žal, da so vsi ti naši napori ob nedelavnosti našega deželnega zbora ostali brezuspešni.

Naše društvo je bilo o zadnji Veliki noči toraj sklenilo v tej stvari storiti še zadnji odločni korak, a ob ravno tem času so se zgahnili tudi druga avstrijska učiteljska društva — in tako je imelo vse avstrijsko učiteljstvo svoj skupni shod na Dunaju, na katerem je končno formuliralo svoje zahteve. Upamo, da bo ta skupni naš korak imel zaželeni uspeh, saj smo videli in slišali, da sede v novem ljudskem parlamentu možje, ki upoštevajo naše veliko kulturno delo in ki nimajo tako zakrknjenega srea, kakor smo to, žal, videli v sedaj že bivšem našem deželnem zboru. Dal Bog, da se ne bi varali v teh svojih upih in nadah! (Dobro!)

Vse drugo boste zvedeli iz tajnikovnega in blagajnikovnega poročila. Prosim g. tajnika, da nam poda svoje poročilo.

Tajnikovo poročilo.

Tovariš Jakob Furlan:

Slavni zbor! Zopet mi je čast, poročati vam o delovanju našega društva v preteklem društvenem letu.

Ker je tovariš predsednik že omenil nekaj društvenega delovanja, hočem prav na kratko napraviti, da bo imel tovariš Pesek več časa in da vam ne bo treba poslušati suhoparnega poročila.

Pri zadnjem 38. občnem zborovanju našega društva, ki se je vršilo 27. decembra 1906 ravnodu, ste poverili društveno poslovanje odboru, ki se je v svoji prvi seji tako-le konstituiral: Juraj Režek, predsednik; Luka Jelenc, podpredsednik; Jakob Furlan, tajnik; Jakob Dimnik, blagajnik. Odborniki: Ivan Bernot, Fran Črnogoj, Josip Gregorin, Viktor Jaklič in Janko Likar.

Prošenj za izboljšanje našega gmotnega stanja, za nastavljanje posvetnih učnih oseb na novomeški deški ljudski šoli in za drugi razred v deželni bolnici tudi letos odbor ni mogel oddati, ker deželni zbor ni bil sklican. Upajmo, da nam bo mogoče to storiti v prihodnjem letu, da bi le vse prošnje imele popolen uspeh! (Dobro!)

Odbor je imel v preteklem letu sedem sej, v katerih je reševal tekoče društvene zadeve.

Skoraj pri vseh sejah je bila glavna točka: „Izboljšanje našega gmotnega stanja“. Predlagalo in ukrepalo se je to in ono. Stavil

se je predlog, da bi se sklical zopet učiteljski shod, ali da bi šla deputacija k deželnemu predsedniku prosit, da bi bil sklican deželni zbor, ali naj gre deputacija na Dunaj k ministrom in tudi presvetlemu cesarju, da bi država za nas kaj ukrenila.

Kaj se je slednjič zgodilo, vam je znano. Naše društvo je poslalo na Dunaj kot zastopnika predsednika Juraja Režka.

Društvo „Hrvatski Zmaj“ je o Binkoštih odkrilo spominsko ploščo nadučitelju in pisatelju Ljudevitu Tomšiču, bratu našega Ivana. Belokranjsko učiteljsko društvo je povabilo naše društvo, da se udeležijo te slavnosti. Naše društvo in „Zavezo“ sva zastopala tovariš predsednik in jaz.

Odbor je poslal resolucijo za ureditev učiteljskih plač na državni zbor, kakor tudi peticijo zaradi slovenskih srednjih šol in slovenskega vseučilišča v Ljubljani.

Delegatom k „Zavezinemu“ zborovanju so bili izvoljeni in odposlani tovariši: Furlan Jakob, Likar Janko, Sadar Vendelin in Wider Karel.

Travnova zapuščina je končno uravnana. Naše društvo je dobilo 5000 K, ki jih je sodnija naložila v Mestni hranilnici pod knjižnično št. 57.761, od katerih bo dobivalo naše društvo letne obresti.

Tovariš nadučitelj Janko Žirovnik je navsvetoval odboru, da naj bi naše društvo prirejalo v zimskem času večerne sestanke z gojenci IV. letnika c. kr. učelišča, pri katerih naj bi prevzeli starejši učitelji predavanja o raznih šolskih in s šolo povezanih življenjskih vprašanjih. Po predavanju bi se vršila stvarna debata, potem pa prosta zabava s petjem itd., s čimer bi se kandidati kolikortoliko uvaljali v naš vlevažni in častitljivi stan. Teh večerov naj bi se smeli udeleževati le učitelji in četrtoletniki s svojimi profesorji.

Ta nasvet je odbor sprejel enoglasno in z veseljem, ter bo, če le mogoče, že v mesecu januarju priredil tak večer. (Živio!)

Moja dolžnost je, poročati vam tudi o delovanju naših okrajnih učiteljskih društev, ali vam vsaj povedati število društvnikov, kar mora vendar vsako društvo vedeti; a še tega ne morem storiti.

Društvene izkaze sem letos nalašč razposlal šele 20. novembra, da nihče ne bo odlašal z odgovorom. Potem sem čez 14 dni opomnil vsa društva na njihovo dolžnost v „Učiteljskem Tovarišu“; neko društvo je dobilo celo trikrat izkaz — vrnilo pa ni nobenega — in vendar še danes nimam izkazov od Belokranjskega, Kočevskega, Krškega, Logaškega in Radovljanskega društva; zato mi je vsako natančno poročilo nemogoče, kakor ga tudi magistratu ne bom mogel poslati.

Ne vem, kaj je vzrok tej brezbriznosti! Svojemu društvu in svojemu stanu bi bil vendar vsak funkcionar dolžan teh par besedi v „Izkazu“ napisati. Kako hočemo od drugih zahtevati vse natančno izpolnjeno, ako sami tega ne storimo?

Lansko leto sem bil končal svoje poročilo v nadeji, da vam bom mogel poročati letos kaj bolj veselega o našem gmotnem stanju, kar se mi pa ni izpolnilo. Upam, da nam bo danes g. Kraševac pokazal natančno pot, po kateri pridemo gotovo in takoj do naših krvavo zasluženih plač. (Dobro!)

S tem končujem ter prosim, da blagovoli slavni zbor vzeti na znanje moje poročilo, ki je brez vseh „natvez“!

Predsednik: Želi kdo besede k tajnikovemu poročilu? — Tovariš Šega se je oglašil.

Tovariš Šega je rekel, da je učiteljstvo med Scilo in Karibdo. Učiteljstvo je že vajeno napadov od svojih starih nasprotnikov ter se ne zmeni zanje, ker so izbruh strastnega sovraštva. Vsakega pa zaboli, če prihajajo napadi od prijateljev. Tak napad je znani dopis nekega Kraševca. (Op. ured.: Glej našo zadnjo štev. lanskega letnika!) Govornik je odločno zavrnil očitanja, da bi ne stala učiteljstvo in „Učit. Tov.“ na višku odločnosti. Ta odločnost se je pokazala pred dvema letoma pri deželni učiteljski skupščini, in taka odločnost nima doslej nikjer primere. Sploh je pa ves napad poln nelogike. Kraševac bi se pokazal kot moža, če bi stopil pred nas in nam povedal naravnost, kar mu leži na srcu. Zabavljanje izza tujega hrbita ni značajno, še manj možgato. „Učit. Tovariš“ je stopal vedno pravo pot. Njegovemu uredniku ni treba izrekati zupanja, ker ga vsi poznamo. (Odobranje.)

Blagajnikovo poročilo.

Tovariš Jakob Dimnik je poročal, da ni denarno stanje posebno ugodno, ker člani ne plačujejo redno malenkostnih zneskov. Da ima društvo kljub temu 5050 K imetja, se mora zahvaliti pokojnemu tovarišu Jos. Travnu, ki nam je oporočil 5000 K. Te je sodišče plodonosno naložilo v Mestni hranilnici ljubljanski, društvo pa bo smelo uporabljati samo obresti.

Tov. Janko Likar je predlagal, naj odbor pazi, da se strogo izpolnjuje pravila, da bodo člani natančno izvrševali vse določbe, torej tudi redno plačevali članarino.

V imenu pregledovalcev je poročal tov. Al. Kecalj ter izjavil, da so vse knjige in vsi računi v najlepšem redu. Predlaga odboru absolutorij. (Sprejeto.)

Peskov referat.

Tovariš Anton Pesek, nadučitelj iz Narapelj na Štajerskem, se je namenil govoriti o socialnem delu učiteljstva. Huda bolezen ga je priklenila na posteljo. Komaj je vstal, da je mogel priti v Ljubljano.

Socialno vprašanje obsega stremljenje, ki naj pridobi vsakemu posamezniku človečanske pravice in tisto stališče, ki je vredno človeškega bitja.

Sovražnik ljudstva je nemško-rimski klerikalizem, ki nas je pokristjanil z mečem in ognjem, nas podjarmil in zasužnil. Nemški graščak in nemški duhovnik sta bila gospoda. Toliko govore o ljubezni do kmeta. Kje so bili ti prijatelji, ko so po graščinah in samostanih prirejali orgije, se mastili in pili, spodaj v kletih pa je zdihoval uklenjeni kmet, žena in otroci pa so stradali doma? Tisti upor, tisti boj, ki se je raznel med ljudstvom, je bil socialni boj našega kmeta, da si pribori človeško življenje. Takrat je bil klerikalizem plemenitaški.

Potem je prišel meščan do veljave. Sedaj sta v veljavi kmet in delavec, in klerikalizem se vñema za kmeta in delavca. A ta socialni boj še ni končan, zakaj še danes se bolje godi gosposkemu psu in gosposki mački nego ubogemu človeku.

Proti uboštvu in izkoriščanju je danes edino orožje izobrazba in napredek. Ako deluje učiteljstvo s tem orožjem, pospešuje socialni razvoj našega naroda. — V smislu v Radovljici sprejetih resolucij — na delo med ljudstvo! — storimo danes korak naprej in osnujmo narodno socialno zvezo. — V tem naj nam bodo zgled klerikalci, ki potom svoje krščansko-socialne zveze enostransko vzgajajo narod. Ljudstvu pa je treba čuti dve plati zvona, da spozna resnico. Ustanovimo zvezo vseh nepolitiških društev. Odseki za izvenšolsko delovanje učiteljstva naj se izpremene v socialne odseke. Bilo bi prestrašopetno, ko bi se kar tako prepustili klerikalcem. Delo je naša in narodna rešitev.

Govornik potem razvija misli, ki smo jih objavili v zadnji številki lanskega leta v članku „Boj za šolo in Slovenci“ ter pravi, da je delo brezuspešno, če nimamo ljudstva za seboj. Če pride klerikalizem do vlade, nam preti demoralizacija učiteljskega stanu: vohunstvo, svetohlinstvo, klečeplaztvo. To se ne sme zgoditi, zato na delo med ljudstvo, da bo z nami, ko povzdignemo glas v obrambo šole! (Odobranje.)

Tovariš Blagajne se je izrekel za tako zvezo, ki obeta provzročiti novo življenje posebno na kmetih.

Tovariš Kabaj pravi, da bo centralni odbor za vse kronovine v Ljubljani, ki naj bo naše ognjišče.

Poročevalec Pesek pravi, da skrbi osrednji (socialni) odsek „Zaveze“ za vse jugoslovanske pokrajine, toda nekaj avtonomije moramo pustiti vsaki kronovini. Vsaka dežela imej svojo socialno zvezo, nad vsemi pa bodi socialna zveza v Ljubljani.

Tovariš Dimnik predlaga naj se zadeva prepusti odboru, ki se naj pomnoži z zastopniki okrajnih učiteljskih društev. (Sprejeto.)

Volitve.

Novoizvoljeni odbor si je razdelil svoje posle sledeče: Juraj Režek, predsednik; Luka Jelenc, podpredsednik; Fr. Skuj, tajnik; Jakob Dimnik, blagajnik; odborniki: Jakob Furlan, Jos. Gregorin, Janko Likar, Anton Likozar, in Andrej Rapč.

Dalje v prilogi.